

Желтухін Олексій Володимирович*аспірант**науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності**Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності**Національної академії внутрішніх справ***Zheltukhin Oleksii***Postgraduate Student of the**Research Laboratory on crime prevention of the**Scientific research Institute of policing**National Academy of Internal Affairs*

ORCID: 0009-0006-1343-3448

DOI: 10.25313/law-2026-3-97-3

СТАН НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, БЛАГОДІЙНИХ ПОЖЕРТВ АБО БЕЗОПЛАТНОЇ ДОПОМОГИ

THE STATE OF RESEARCH OF ILLEGAL USE FOR PROFIT OF HUMANITARIAN AID, CHARITABLE DONATIONS OR FREE AID

Анотація. Вступ. У статті висвітлюється поточний стан наукового дослідження незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку. Необхідність надання гуманітарної (благодійної) допомоги незахищеним верствам населення під час широкомасштабної війни спричинила появу окремих протиправних проявів, пов'язаних із її незаконним використанням з метою отримання прибутку. Разом з тим, враховуючи відносно недавню криміналізацію даного правопорушення, проблематика протидії таким явищам залишається предметом активних дискусій серед вітчизняних та іноземних науковців. Наведене свідчить про недостатню розробленість та висвітлення у фаховій літературі даної тематики, що зумовлює його актуальність.

Мета. Метою дослідження є аналіз стану наукової розробленості проблем розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку.

Матеріали і методи. Матеріали дослідження включають дисертації та наукові праці вітчизняних та іноземних вчених, електронні джерела та звіти міжнародних науково-дослідних центрів (організацій). Під час проведення дослідження використовувалися як загальнонаукові методи дослідження такі як аналіз, синтез, так і спеціально наукові, а саме формально-юридичний та порівняльно-правовий.

Результати. На основі дослідженого емпіричного матеріалу встановлено, що незважаючи на наявність окремих ґрунтовних наукових робіт з висвітленої проблематики, низка питань потребує подальшого удосконалення та глибшого вивчення. Це зумовлено як відносно недавньою криміналізацією зазначеного виду кримінального правопорушення, так і обмеженістю судової та слідчої практики у відповідних провадженнях. Вирішення проблемних питань сприятиме підвищенню ефективності розслідування таких злочинів та вдосконаленню методичного забезпечення роботи правоохоронних органів.

Перспективи. Серед напрямів, які потребують подальшої наукової розробки, слід виділити: поняття та класифікацію незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку; криміналістичну характеристику відповідних кримінальних правопорушень; використання спеціальних знань та визначення доцільності застосування окремих видів судових експертиз під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Авторське право © Автор(и). Це стаття з відкритим доступом, що розповсюджується відповідно до умови ліцензії Creative Commons Attribution Ліцензія 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Ключові слова: злочинність, стан дослідження, гуманітарна допомога, благодійна жертва, безоплатна допомога, воєнний стан.

Summary. Introduction. This article examines the current state of scientific research of the illegal use of humanitarian aid, charitable donations, or free aid. The necessity to provide humanitarian aid (charitable donations) to vulnerable segments of the population during the large-scale war has led to separate cases of misappropriation, involving its illegal use for profit. However, considering the relatively recent criminalization of this offense, the issue of combating such phenomena remains a subject of active debate among domestic and foreign scholars. Abovementioned indicates that the research subject has not been sufficiently covered in the professional literature, which emphasizes its relevance.

Purpose. The article aims to provide an analysis of the state of research regarding the issues related to the investigation of the illegal use of humanitarian aid, charitable donations or free aid for profit.

Materials and methods. The study materials include dissertations and scientific works of domestic and foreign scholars, electronic sources and reports from international research centers (organizations). While conducting the study, general research methods such as analysis and synthesis as well as specialized research methods of legal formalism and comparative legal method were applied.

Results. Based on the empirical data analyzed, it has been established that, despite the existence of several complex studies related to the research subject, a number of issues requires further improvement and more thorough examination. This is due to both the relatively recent criminalization of the specified type of criminal offense and the limited case law and investigative practice in the relevant proceedings. Resolving these issues will help to increase the effectiveness of investigations of such crimes and improve the methodical support provided to law enforcement agencies.

Prospects. Among the areas requiring further research the following should be highlighted: the concept and classification of the illegal use of humanitarian aid, charitable donations, or free aid for profit; forensic characteristics of relevant criminal offenses; the use of special knowledge and the determination of the expediency of applying specific types of forensic examinations during the investigation of the unlawful use of humanitarian aid, charitable donations, or free aid.

Key words: crime, state of research, humanitarian aid, charitable donation, free aid, martial law.

Постановка проблеми. В умовах широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну значно активізувалася діяльність державних інституцій, міжнародних організацій, благодійних фондів та громадянського суспільства, спрямована на надання гуманітарної допомоги цивільному населенню та підтримку Збройних Сил України. Разом із тим поширення гуманітарної діяльності зумовило появу окремих протиправних проявів, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку.

З метою протидії таким явищам законодавцем було посилено кримінально-правове регулювання у цій сфері, зокрема Кримінальний кодекс України (далі — КК України) доповнено ст. 201–2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги». Запровадження відповідної кримінально-правової норми стало важливим кроком у забезпеченні належного контролю за використанням гуманітарної допомоги та запобіганні її незаконному обігу.

Водночас практика досудового розслідування свідчить про наявність низки проблемних питань, пов'язаних із виявленням, документуванням та розслідуванням кримінальних правопорушень, передбачених ст. 201–2 КК України.

У зв'язку з цим одним із важливих напрямів підвищення ефективності протидії зазначеним кримінальним правопорушенням є удосконалення їх наукового та методичного забезпечення, що пе-

редбачає ґрунтовний аналіз наукових досліджень у відповідній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичне підґрунтя обраної тематики становлять праці провідних вітчизняних учених у галузі криміналістики, у яких розкрито концептуальні засади, загальні положення та основні підходи до формування криміналістичної методики і тактики розслідування злочинів (кримінальних правопорушень). Значний внесок у дослідження зазначених питань зробили такі вчені, як Павленко С. О. [1], Мовчан Р. О. [5], Сербин Р. А. [6], Коваль Н. В. [7], Бесєдін І. О. [8], Кришевич О. В. [9], Дудоров О. О., Мовчан Р. О. [10] та інші.

Водночас окремі аспекти розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку, стали предметом спеціальних наукових досліджень. Зокрема, комплексні монографічні праці, присвячені зазначеній проблематиці, підготовлено такими науковцями, як В. М. Шевців (2023) [2], А. В. Степанченко (2025) [4], В. М. Латишев (2025) [3] та інші.

Разом із тим, незважаючи на наявність окремих наукових напрацювань, питання криміналістичного забезпечення розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги потребують подальшого наукового осмислення та системного дослідження з урахуванням сучасної слідчої та судової практики.

Метою наукової розвідки є аналіз стану наукової розробленості проблем розслідування неза-

конного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: дисертації та наукові праці вітчизняних та іноземних вчених, електронні джерела та звіти міжнародних науково-дослідних центрів (організацій). Під час проведення дослідження використовувалися як загальнонаукові методи дослідження такі як аналіз, синтез, так і спеціально наукові, а саме формально-юридичний та порівняльно-правовий.

Виклад основного матеріалу. Необхідною умовою будь-якого наукового дослідження є всебічний аналіз наукового доробку вітчизняних та зарубіжних учених різних історичних періодів. Такий підхід дає змогу, з одного боку, визначити основні теоретичні напрацювання, що становлять підґрунтя досліджуваної проблематики, а з іншого — окреслити питання, які залишилися поза увагою попередніх дослідників з урахуванням сучасних соціально-економічних, політичних, нормативно-правових і криміногенних чинників [1, с. 107].

Доцільно відзначити дисертаційне дослідження В. В. Шевців на тему «Методика розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» [2]. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що зазначена дисертація стала одним із перших комплексних наукових досліджень, у межах якого сформульовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо методики розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку.

Зокрема, автором уперше з позицій криміналістичної доктрини виокремлено ознаки предмета кримінальних правопорушень, передбачених ст. 201–2 КК України. Встановлено, що гуманітарна та безоплатна допомога характеризується такими ознаками, як неоплачуваність, адресність конкретному отримувачеві, цільовий характер, можливість надання у грошовій або натуральній формі, у вигляді фінансової допомоги (пожертвувань), виконання робіт чи надання послуг, а також належність отримувача до категорій осіб, які потребують такої допомоги. Водночас благодійним жертвам притаманні безоплатність, передача у власність набувача коштів, майна або майнових прав, спрямованість на задоволення законних інтересів набувача у визначених законом сферах благодійної діяльності, а також попередня домовленість щодо цілей такої жертви.

Крім того, дослідником запропоновано розглядати особу правопорушника як елемент криміналістичної характеристики зазначеного кримінального правопорушення через систему соціально-демографічних і морально-психологічних властивостей, що зумовлюють його протиправну поведінку та спрямованість на отримання прибутку від реалізації товарів гума-

нітарної допомоги або використання благодійних пожертв чи безоплатної допомоги. Також систематизовано обставини, що підлягають встановленню під час розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень, зокрема ті, що характеризують подію кримінального правопорушення, особу правопорушника, обставини, які впливають на ступінь тяжкості правопорушення та міру покарання, а також інші обставини, що мають значення для прийняття процесуальних рішень [2].

Наступним комплексним дослідженням, що заслуговує на увагу, є дисертаційна робота В. М. Латишева на тему «Основи методики розслідування шахрайства у сфері надання гуманітарної допомоги» (2024) [3]. У ній системно висвітлено еволюцію шахрайства у сфері надання гуманітарної допомоги, сформовано криміналістичну характеристику цього виду кримінальних правопорушень, а також розглянуто способи їх підготовки, вчинення та приховування. Окрім того, автором описано характерні ознаки діяльності волонтерських організацій та благодійних фондів із сумнівною репутацією та визначено коло обставин, що підлягають встановленню під час розслідування таких кримінальних правопорушень [3].

Заслуговує на увагу й дисертаційне дослідження А. В. Степанченко на тему «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» (2025) [4]. У межах цієї роботи розроблено криміналістичну характеристику зазначеного виду кримінальних правопорушень, сформульовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо особливостей їх розслідування. Автором визначено систему типових криміналістичних ситуацій, що виникають як у процесі вчинення відповідних кримінальних правопорушень, так і під час їх розслідування. Зазначені ситуації класифіковано залежно від сфери їх виникнення та діяльності відповідних суб'єктів: у сфері реалізації протиправної діяльності, у сфері оперативно-розшукової діяльності, у сфері кримінальної процесуальної діяльності та у сфері криміналістичної діяльності. Крім того, обґрунтовано можливість застосування заходів міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, зокрема створення та діяльності спільних слідчих груп (ЖІТ) у разі розслідування кримінальних правопорушень транснаціонального характеру, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної допомоги [4].

Окремої уваги заслуговує монографія Р. О. Мовчана «Воєнні новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми», яка стала однією з перших фундаментальних праць, присвячених проблемам кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені в умовах воєнного стану. У зазначеній роботі автор здійснив ґрунтовний аналіз складу кримінального правопору-

шення, передбаченого ст. 201–2 КК України, критично переосмисливши підходи законодавця до встановлення кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Зокрема, вказано на наявні прогалини у кримінально-правовому регулюванні зазначених суспільних відносин та запропоновано можливі напрями їх удосконалення [5].

Також слід зазначити, що для написання роботи та формування теоретичних основ сутності й змісту відповідних понять важливе значення мають низка наукових праць, присвячених правовому регулюванню благодійної та гуманітарної діяльності.

Зокрема, вагомий внесок у дослідження зазначеної проблематики зроблено у докторській дисертації Р.А. Сербина «Публічно-правове адміністрування благодійництва в Україні» (2016). У зазначеному дослідженні автором розкрито сутність, ознаки та систему благодійництва, виокремлено основні напрями благодійної діяльності, з'ясовано особливості правової природи, змісту прав та обов'язків благодійних організацій. Крім того, досліджено поняття, форми та визначальні ознаки благодійної діяльності, а також сутність і види засобів публічно-правового адміністрування у цій сфері, визначено особливості контролю та нагляду за благодійною діяльністю [6].

Окремі аспекти правового регулювання переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України розглянуто у дослідженні Н.В. Коваль «Підстави та порядок переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України» (2014) [7]. У зазначеній роботі охарактеризовано особливості митних формальностей при переміщенні гуманітарної допомоги через митний кордон України, надано адміністративно-правову характеристику діяльності суб'єктів, які забезпечують та беруть участь у переміщенні гуманітарної допомоги, а також проаналізовано види порушень митних правил, безпосереднім предметом яких є гуманітарна допомога [7].

Важливим є й дослідження І.О. Беседіна «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» (2025) [8] у якому досліджено сутність понять «гуманітарна допомога» та «право на гуманітарну допомогу» і їх співвідношення із суміжними правовими категоріями. Крім того, автором визначено коло суб'єктів надання та отримання гуманітарної допомоги, здійснено теоретико-практичний аналіз принципів гуманітарної діяльності, досліджено проблеми адміністративно-правового регулювання надання, отримання, обліку та використання гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, а також особливості її оподаткування та державного контролю у цій сфері. Окрему увагу приділено аналізу правового режиму гуманітарної допомоги, що надається міжнародними гуманітарними організаціями та фондами, зокрема структурами ООН та Європейського Союзу [8].

Важливе значення для дослідження зазначеної проблематики мають також наукові фахові статті, присвячені різним аспектам нецільового використання гуманітарної допомоги та питанням кримінальної відповідальності за її незаконне використання чи розкрадання. Зокрема, окремі аспекти цієї проблематики висвітлено у працях таких вітчизняних учених, як О.В. Кришевич «Кримінальна відповідальність за нецільове використання гуманітарної допомоги чи один з видів шахрайства» (2022) [9]; О.О. Дудоров «Кримінально-правова заборона щодо незаконного використання гуманітарної допомоги: сумнівна законодавча новела» (2022) [10]; О.В. Старев «Поняття та зміст гуманітарної допомоги в Україні» (2023) [11]; Г.В. Муляр «Особливості кримінальної відповідальності за розкрадання гуманітарної допомоги під час дії правового режиму воєнного стану в Україні» (2023) [12].

У зазначених наукових працях досліджено окремі кримінально-правові та теоретичні аспекти незаконного використання гуманітарної допомоги, зокрема питання правової природи гуманітарної допомоги, особливості криміналізації відповідних діянь, а також проблеми застосування кримінальної відповідальності за такі правопорушення в умовах воєнного стану.

Важливе значення для дослідження проблематики незаконного використання гуманітарної допомоги мають також праці зарубіжних учених, присвячені ролі гуманітарної допомоги під час збройних конфліктів. Зокрема, Джон Еріксон (John Eriksson) на основі масштабного опитування та анкетування суб'єктів надання й отримання гуманітарної допомоги висвітлив проблемні питання діяльності волонтерських і гуманітарних організацій під час збройного конфлікту в Руанді. Він акцентує увагу на ризиках зловживань під час розподілу допомоги, недосконалості механізмів контролю за її використанням та необхідності підвищення прозорості діяльності гуманітарних організацій у кризових умовах [13].

Британський дослідник Олександр Вааль (Alex de Waal) критично оцінює результативність програм надання гуманітарної допомоги, зазначаючи, що їхня неефективність сприяла масштабному нецільовому використанню допомоги озброєними групами та авторитарними режимами, що призводило не до припинення, а до пролонгування збройних конфліктів на африканському континенті. Викладені у зазначених дослідженнях положення є важливими для розуміння сучасних викликів у сфері надання та контролю гуманітарної допомоги, а також можуть бути враховані під час удосконалення механізмів протидії її незаконному використанню в умовах збройного конфлікту [14; 15].

Цікавими також є наукові роботи Магалі Челпі-ден Хамер (Magali Chelipi-den Hamer), яка спеціалізується на проблемах міжнародної гуманітарної допомоги. У своїх дослідженнях вона зосереджується

на взаємозв'язку гуманітарної допомоги та сталого розвитку в державах Субсахарської Африки, а також на особливостях механізмів протидії її нецільовому використанню під час збройних конфліктів. Вказані положення є особливо актуальними для України в умовах поточної воєнної агресії, оскільки можуть слугувати методологічною основою для удосконалення національних механізмів контролю та ефективного використання гуманітарної допомоги [16].

Окремо варто оглянути діяльність ключових аналітичних та наукових інституцій зарубіжних держав, профіль яких охоплює проблеми нецільового використання гуманітарної та благодійної допомоги, а також безоплатних пожертв з метою отримання прибутку.

Інститут міжнародних і стратегічних відносин (Institut de relations internationales et stratégiques, Французька Республіка) є одним із провідних аналітичних центрів, що спеціалізується на проблемах геополітики, глобальної безпеки та розслідування транснаціональних злочинів, зокрема незаконного використання гуманітарної допомоги. Особливістю інституту є не лише високий професійний рівень аналітичних матеріалів його співробітників, але й те, що він слугує майданчиком для публічних дебатів за участю французьких політиків, правоохоронців, науковців та представників громадянського суспільства [17].

Профіль наукових досліджень Міжнародного центру Файнштейна (Feinstein International Center, Університет Тафтса, США) охоплює проблемні питання забезпечення гуманітарною допомогою постраждалих внаслідок збройних конфліктів та природних катаклізмів [18].

Група гуманітарної політики (Humanitarian Policy Group) при Інституті зарубіжного розвитку

(Overseas Development Institute, Великобританія) є однією з найбільш активних у світі наукових спільнот, яка поєднує дослідження проблем гуманітарної та благодійної допомоги з волонтерською практикою та аналітичною діяльністю [19].

Здійснений огляд свідчить, що зарубіжні наукові та аналітичні центри приділяють значну увагу не лише ефективності надання гуманітарної допомоги, а й проблемам її нецільового використання та можливостям підвищення прозорості й контролю у кризових умовах.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, незважаючи на наявність окремих ґрунтовних наукових робіт з цієї проблематики, які безперечно стали теоретичним підґрунтям досліджень, низка питань потребує подальшого удосконалення та глибшого вивчення. Це зумовлено як відносно недавною криміналізацією зазначеного виду кримінального правопорушення, так і обмеженістю судової та слідчої практики у відповідних провадженнях. Серед напрямів, які потребують першочергового дослідження, слід виділити: поняття та класифікацію незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку; розробку криміналістичної характеристики відповідних кримінальних правопорушень; використання спеціальних знань та визначення доцільності застосування окремих видів судових експертиз під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Вирішення зазначених питань сприятиме підвищенню ефективності розслідування таких злочинів та вдосконаленню методичного забезпечення роботи правоохоронних органів.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Павленко С.О. Аналіз сучасного стану наукових досліджень проблем оперативно-розшукової тактики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 105–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2018_2_12 (дата звернення: 12.02.2026).
2. Шевців В.М. Методика розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2023. 249 с.
3. Латишев В.П. Основи методики розслідування шахрайства у сфері надання гуманітарної допомоги : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Дніпро, 2025. 226 с.
4. Степанченко А.В. Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2025. 220 с.
5. Мовчан Р.О. «Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми : монографія. Київ : Норма права, 2022. 244 с.

6. Сербин Р.А. Публічно-правове адміністрування благодійництва в Україні : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2016. 433 с.
7. Коваль Н.В. Підстави та порядок переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2014. 21 с.
8. Беседін І.О. Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану: дис. докт. філософії. Хмельницький, 2025. С. 237.
9. Кришевич О.В. Кримінальна відповідальність за нецільове використання гуманітарної допомоги чи один з видів шахрайства. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. № 1. С. 173–183.
10. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Кримінально-правова заборона щодо незаконного використання гуманітарної допомоги: сумнівна законодавча новела. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2022. № 2. С. 99–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2022_2_10 (дата звернення: 11.02.2026).
11. Старев О.В. Поняття та зміст гуманітарної допомоги в Україні. *Сучасний науковий журнал*. 2023. № 2(2). С. 131–138. DOI: <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2023-2-18>
12. Муляр Г.В. Особливості кримінальної відповідальності за розкрадання гуманітарної допомоги під час дії правового режиму воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. С. 171–174. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.29>
13. John Eriksson et al. The International Response to Conflict and Genocide: Lessons from the Rwanda Experience: Synthesis Report. Steering Committee of the Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda, 1996. 90 p.
14. Alex de Waal. Famine crimes: politics and the disaster relief industry in Africa. *Politique Africaine*. 1997. № 72. P. 223–224. URL: https://www.persee.fr/doc/polaf_0244827_1998_num_72_1_6205_t1_0223_0000_4 (дата звернення: 13.02.2026).
15. Alex de Waal. Dix ans de famines dans le corne de l'Afrique: un premier bilan d'action humanitaire. *Politique Africaine*. 1993. № 50. P. 74–87. URL: https://www.persee.fr/doc/polaf_0244-7827_1993_num_50_1_5663 (дата звернення: 13.02.2026).
16. Magali Chelphi-den Hamer. URL: <https://imaf.cnrs.fr/spip.php?article121&lang=fr> (дата звернення: 14.02.2026).
17. Institut de relations internationales et stratégiques. URL: <https://www.iris-france.org/presentation> (дата звернення: 14.02.2026).
18. Feinstein International Center. URL: <https://fic.tufts.edu> (дата звернення: 14.02.2026).
19. Humanitarian Policy Group. URL: <https://odi.org/en/about/our-work/humanitarian-policy-group> (дата звернення: 14.02.2026).

References

1. Pavlenko, S. O. (2018). Analiz suchasnoho stanu naukovykh doslidzhen problem operatyvno-rozshukovoi taktyky. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, (2), 105–122. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2018_2_12
2. Shevtsiv, V. M. (2023). *Metodyka rozsliduvannia nezakonnoho vykorystannia z metoiu otrymannia prybutku humanitarnoi dopomohy, blahodiinykh pozhertv abo bezoplatnoi dopomohy* (Doctoral dissertation, Kharkiv).
3. Latyshev, V. P. (2025). *Osnovy metodyky rozsliduvannia shakhraistva u sferi nadannia humanitarnoi dopomohy* (Doctoral dissertation, Dnipro).
4. Stepanchenko, A. V. (2025). *Kryminalistychna kharakterystyka ta osoblyvosti rozsliduvannia nezakonnoho vykorystannia z metoiu otrymannia prybutku humanitarnoi dopomohy, blahodiinykh pozhertv abo bezoplatnoi dopomohy* (Doctoral dissertation, Kyiv).
5. Movchan, R. O. (2022). "Voienni" novely Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: Pravotvorchi ta pravozastosovni problemy. *Norma prava*.
6. Serbyn, R. A. (2016). *Publichno-pravove administruvannia blahodiinytstva v Ukraini* (Doctoral dissertation, Kharkiv).
7. Koval, N. V. (2014). *Pidstavy ta poriadok peremishchennia humanitarnoi dopomohy cherez mytnyi kordon Ukrainy* (Extended abstract of candidate's thesis, Odesa).
8. Besiedin, I. O. (2025). *Administratyvno-pravove rehuliuвання humanitarnoi dopomohy v Ukraini v umovakh voiennoho stanu* (PhD thesis, Khmelnytskyi).
9. Kryshevych, O. V. (2022). Kryminalna vidpovidalnist za netsilove vykorystannia humanitarnoi dopomohy chy odyn z vydiv shakhraistva. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*, (1), 173–183.
10. Dudorov, O. O., & Movchan, R. O. (2022). Kryminalno-pravova zaborona shchodo nezakonnoho vykorystannia humanitarnoi dopomohy: Sumnivna zakonodavcha novela. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka*, (2), 99–115. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2022_2_10
11. Stariev, O. V. (2023). Poniattia ta zmist humanitarnoi dopomohy v Ukraini. *Suchasnyi naukovyi zhurnal*, 2(2), 131–138. <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2023-2-18>
12. Muliar, H. V. (2023). Osoblyvosti kryminalnoi vidpovidalnosti za rozkradannia humanitarnoi dopomohy pid chas dii pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*, 171–174. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.29>

13. Eriksson, J., et al. (1996). *The international response to conflict and genocide: Lessons from the Rwanda experience: Synthesis report*. Steering Committee of the Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda.
14. De Waal, A. (1997). Famine crimes: Politics and the disaster relief industry in Africa. *Politique Africaine*, (72), 223–224. Retrieved from https://www.persee.fr/doc/polaf_0244827_1998_num_72_1_6205_t1_0223_0000_4
15. De Waal, A. (1993). Dix ans de famines dans le corne de l'Afrique: Un premier bilan d'action humanitaire. *Politique Africaine*, (50), 74–87. Retrieved from https://www.persee.fr/doc/polaf_0244-7827_1993_num_50_1_5663
16. Chelpi-den Hamer, M. (n.d.). Retrieved from <https://imaf.cnrs.fr/spip.php?article121&lang=fr>
17. Institut de relations internationales et stratégiques. (n.d.). Retrieved from <https://www.iris-france.org/presentation>
18. Feinstein International Center. (n.d.). Retrieved from <https://fic.tufts.edu>
19. Humanitarian Policy Group. (n.d.). Retrieved from <https://odi.org/en/about/our-work/humanitarian-policy-group>

Дата першого надходження статті до видання: 18.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.03.2026

Дата публікації: 26.03.2026